

INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA RODNU RAVNOPRAVNOST KROZ VIZURU LOKALNIH SAMOUPRAVA: UNAPREĐENJE RADA KOMISIJE ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

U zakonodavnoj vlasti najvažniji institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, odbori za ravnopravnost spolova/jednake prilike u entitetskim parlamentima i Skupštini BDBiH, kao i komisije za ravnopravnost spolova u kantonalnim i općinskim skupštinama/vijećima¹.

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini (ZoRS BiH) institucionalne mehanizme definira kao „tijela i osobe koje uspostavljaju nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u BiH radi provođenja ZoRS BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine (GAP BiH) i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova”. Članom 24. ZoRS BiH propisane su obaveze nadležnih organa, uključujući JLS prema kojem su “dužne preuzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine (...)”.

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, broj 32/10)

Nekoliko mehanizama kao što su rad Komisije za ravnopravnost spolova i izrada Gender akcionog plana za lokalni nivo (LGAP), prepoznati su kao najučestaliji alati na lokalnom nivou, čije je unapređenje i funkcionalnost neophodno za ispunjavanje obaveza za ravnopravnost spolova na lokalnom nivou.

Iako je cilj institucionalnih mehanizama osigurati stabilnu i kontinuiranu praksu unutar jedinica lokalne samouprave (JLS), istraživa-

nja ukazuju da način na koji se uspostavljaju i djeluju komisije za ravnopravnost spolova varira od općine do općine, krenuvši od postupka imenovanja, broja članova/ica komisija, do njihovog mandata. „Iako je originalna ideja komisija za rodnu ravnopravnost u monitoringu da će one biti ‘gender rešetka’ kroz koju će prolaziti svi materijali kojima će imati pristup i komentarisati ih na sjednicama općinskih vijeća, to se u praksi ne dešava. Komisije koje su manje aktivne i koje u svom mandatu imaju dodatne teme, kao npr. mlade ili ljudska prava, imaju dodatno značajno umanjen uticaj na pitanja rodne ravnopravnosti².

Opasnost kod institucionalnih mehanizama leži u tome da kada se jednom uspostave, mogu postati prazni sistemi koji ne doprinose konkretnom poboljšanju rodne ravnopravnosti.

Bjorkdahl & Somun Krupalija, 2018.

Ključni problemi koji se identificiraju kroz posljednju deceniju djelovanja mehanizama za rodnu ravnopravnost su:

- nedovoljno izgrađena svijest o značaju i mandatu rada komisije za ravnopravnost spolova;
- puko zadovoljavanje forme kod osiguravanja zastupljenosti političkih stranaka u sastavu komisije (bez kriterija prethodnog iskustva u oblasti ravnopravnosti spolova), što često dovodi do toga da mnogi članovi/ce komisije ne posjeduju dovoljno znanja za ispunjavanje mandata. Komisije po imenovanju nastavljaju da rade bez jasnog programa rada i bez budžeta za provedbu

¹ UN Women (2021). [Rodni profil zemlje Bosna i Hercegovina](#).

² Annika Björkdahl i Lejla Somun Krupalija (2018). Alate za lokalne samouprave za implementaciju Cilja #5 (SDG) za rodnu ravnopravnost. ICLD Swedish International Center for Local Democracy.

aktivnosti, što u konačnici onemogućava suštinsko djelovanje čak i onih komisija koje su aktivne i usaglašene s programom LGAP-a.

Savez općina i gradova Federacije BiH i Savez općina i gradova Republike Srpske, uz podršku Švedskog saveza lokalnih vlasti i regiona (SALAR), održali su niz radionica i konsultacija sa četrnaest članica iz oba Saveza na temu unapređenja rada institucionalnih mehanizama na lokalnom nivou, a iz perspektive JLS i uz sagledavanje trenutnih mogućnosti jedinica lokalne samouprave, sa sljedećim zaključcima i preporukama:

GENERALNE PREPORUKE:

- **Međuzavisnost institucionalnih mehanizama:** funkcionalnost jednog institucionalnog mehanizma ne znači automatsko unapređenje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou. Uspješnost implementacije Lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova (LGAP) u velikoj mjeri zavisi od efikasnog rada komisije, angažmana službenika/ca za rodnu ravnopravnost pri JLS, te generalno od procesa integriranja ravnopravnosti spolova svim službama JLS, uključujući podatke razvrstane po spolu i rodno odgovorno budžetiranje. Intervenciju za unapređenje rada institucionalnih mehanizama, odnosno za njihovu efikasniju „institucionalizaciju“ treba paralelno usmjeriti na sve postojeće mehanizme.
- **Institucionalizirati unutar JLS mehanizme za rodnu ravnopravnost** – značilo bi uspostaviti praksu rada i pokretanja rada gore spomenutih alata, bez uticaja vanj-

skog faktora, koji je sada u velikom broju slučajeva rezultat projekata i angažmana organizacija civilnog društva i/ili međunarodnih donatora.³

- Zagovaranje za značaj i razvoj LGAP-a, općinskih komisija za ravnopravnost spolova, službenika/ca za rodnu ravnopravnost, kroz **platformu za edukaciju, razmjenu iskustava, promociju dobrih praksi i** institucionalnu promociju ovog pristupa, kroz saradnju sa entitetskim gender centrima i međuopćinsku saradnju.

Savez opština i gradova Republike Srpske i Savez općina i gradova Federacije BiH organizirali su Konferenciju na temu „Preporuke za poboljšanje primjene alata za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou“, u decembru 2021. godine. Tokom konferencije predstavljeni su ključni prijedlozi za unapređenje efikasnosti alata za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou.

PREPORUKE ZA JLS:

- Zagovaranje za unapređenje sistema koordinacije unutar JLS – korištenje iskustava i informacija o dosadašnjem radu u oblasti ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou – jasna sistematizacija službenika/ce za rodnu ravnopravnost i mandat komisije za ravnopravnost spolova.

³ Finansijska podrška međunarodnih donatora i ekspertiza ženskih civilnih organizacija jesu itekako dobrodošli, međutim, uglavnom dugoročno ne proizvode održive rezultate.

„Jako je bitno formiranje komisije za ravnopravnost spolova i jako je bitno da u toj komisiji budu i predstavnici nevladinog sektora i eksterni članovi, kao i opštinski odbor-nici“, Borjanka Krsmanović, učesnica SOG programa, Opština Sokolac

- Revizija statuta o radu općinskog/gradskog vijeća/skupštine kako bi komisije za rodnu ravnopravnost imale pristup svim materijalima koji su na dnevnom redu sjednica općinskog/gradskog vijeća/skupštine.
- Prilikom formiranja komisija za rodnu ravnopravnost potrebno je obezbijediti zastupljenost JLS i predstavnika/ca lokalnih institucija koje su relevantne za promociju rodne ravnopravnosti, prisustvo predstavnika/ca organizacija civilnog društva koje se aktivno bave rodnom ravnopravnošću na teritoriji općine i ekspertnog člana/ice.
- Uključivanje i uvažavanje prioriteta oblasti za unapređenje ravnopravnosti spolova u strategiju integritetnog razvoja jedinice lokalne samouprave. Odluke o prioritetima razvoja trebaju biti usklađene s analizom njihovog uticaja na pitanja rodne ravnopravnosti u zajednici, razvrstane po grupama koje su izložene mnogostrukim diskriminacijama (invaliditet, dob, nacionalne manjine itd.).
- Uključivanje posebnog poglavlja na temu rodne ravnopravnosti u godišnje i druge izvještaje načelnika/ce te svih službi JLS.
- Obezbijediti trajnu finansijsku podršku u budžetima JLS za aktivnosti predviđene razrađenim LGAP-ima ili planovima i programima rada komisija.
- Obezbijediti da sve službe JLS budu podjednako dostupne i ženama i muškarcima, te ženama koje su višestruko diskriminisane (Romkinje, žene s invaliditetom, LGBTQI).

- Koristiti rodno osjetljiv jezik i nediskriminatorsku terminologiju u svim dokumentima i materijalima JLS.
- Obezbijediti da svi statistički podaci koji se prikupljaju u JLS (i institucijama i ustanovama koje JLS ili drugi nivoi izvršne vlasti finansiraju) moraju biti iskazani po spolu.

PREPORUKE ZA KOMISIJE:

- Sastanci komisije se trebaju održavati redovno, a svaki član/ica komisije treba proći bar dva nivoa edukacije: osnova ravnopravnosti spolova i djelovanja na lokalnom nivou, te naprednija obuka o rodnoj analizi, rodno odgovornom budžetiranju i temama krojenim po potrebama zajednice.
- Kako bi tokom svog mandata komisija definirala ciljeve i ostvarila rezultate, neophodno je usvajanje LGAP-a, koji predstavlja polaznu osnovu za provedbu aktivnosti i planiranje rada JLS na ostvarivanju ravnopravnosti spolova.

„Naša iskustva su manje-više, posljednjih godina pozitivna, naravno pomaka ima, ali još uvijek ima mnogo toga da se radi u oblasti institucionalnih mehanizama na nivou JLS. Posebno bih navela djelovanja komisije za ravnopravnost spolova, jer istraživanje pokazuje da u većini općina one postoje samo formalno“, Umihana Krličević-Omerović, učesnica SOG programa, Općina Doboju-Jug.

- Zagovarati uspostavljanje godišnjih planova rada i operativne programe, uz obaveze vođenja zapisnika koji trebaju biti dostupni.
- Komisija svoje planove i ciljeve definira na osnovu LGAP-a, a prioriteta oblasti djelovanja na osnovu analize podataka razvrstanih po spolu (zaposlenost, obrazovanje, aktivnosti organizacija civilnog društva, kulturno-umjetničke, sportske aktivnosti i dr.).

- U svoje planove i ciljeve, pored potreba na nivou općine uvrstiti i potrebe za stalnim razvojem kapaciteta komisija:
 - Tražiti informacije o aktivnostima i iskustvima drugih komisija za ravnopravnost spolova, te svoja stečena znanja, vještine i iskustva međusobno dijeliti.
 - Ponuditi i tražiti od svih institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost na drugim nivoima vlasti redovnu komunikaciju i saradnju.
 - Ponuditi i tražiti saradnju od svih ženskih i drugih relevantnih organizacija civilnog društva aktivnih na području JLS ili aktivnih u oblasti JLS.
- Zagovarati stalnu edukaciju svojih članica/ova i drugog osoblja JLS (i izvršnih i političkih) u oblasti rodne ravnopravnosti.
- Po uspostavljanju prioriteta oblasti djelovanja u uskoj vezi sa LGAP-om i analiziranim podacima, komisija zagovara uvršćanje plana rada komisije u budžete JLS.
- Nakon uspostave komisija u novoizabranim vijećima/skupštinama JLS, članovi/ice iz prethodnog saziva komisije za ravnopravnost spolova prisustvuju osnivačkoj sjednici novoizabrane komisije.
- Komisije prate pristupačnost materijala za sve tačke dnevnog reda, te upozoravaju predsjedavajuće vijeća/skupština JLS i/ili sekretare na eventualne propuste.

Policy sažetak „Institucionalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost kroz vizuru lokalnih samouprava: unapređenje rada komisije za ravnopravnost spolova“ pripremljen je u sklopu projekta „Jačanje uloge Saveza opština i gradova u Bosni i Hercegovini“ koje provode Savez općina i gradova Federacije BiH i Savez opština i gradova Republike Srpske, u saradnji sa Savezom lokalnih vlasti i regiona Švedske SALAR i strateškim partnerom Švedskim međunarodnim centrom za lokalnu demokratiju (ICLD), te uz zajedničku podršku ambasada Švedske i Švicarske.

Posebno zahvaljujemo predstavnicima i predstavnicama JLS učesnicama mreže za ravnopravnost spolova na lokalnom nivou:

Općina Banovići

Općina Doboj Jug

Grad Gradiška

Grad Doboj

Opština Istočna Ilidža

Opština Laktaši

Općina Lukavac

Opština Rogatica

Opština Sokolac

Grad Tuzla

Opština Višegrad

Grad Zvornik

Općina Žepče